

Thema-avond ZORG op 14 oktober 2014.

Verslag van een discussie over de concrete betekenis van nabuurschap.

Gespreksleiding : Nico de Boer *)
Verslaglegging : Atie Engel en Ineke de Ruiter

*) Nico is actief met beleidsontwikkeling, onderzoek en publicaties op het gebied van zorg & welzijn en is zeer geïnteresseerd in burgerinitiatieven zoals Stadsdorpen.

Welkom / aanleiding voor deze avond

Namens de voorbereidingsgroep van deze thema-avond verwelkomt Ineke de Ruiter alle aanwezigen en in het bijzonder Nico de Boer, die deze avond met ons in gesprek gaat over de concrete betekenis van nabuurschap.

De stelselwijziging in de zorg brengt met ingang van 2015 ingrijpende veranderingen in de toekenning en de uitvoering van de zorg. De overheid draagt vele taken over aan de gemeenten en deze transitie gaat bovendien gepaard met forse bezuinigingen.

De media staan dagelijks vol met berichten over de mogelijke gevolgen en er zijn al veel verontrustende verhalen van zorgvragers en zorgverleners.

Een belangrijke vraag is wat de betekenis van deze veranderingen voor een initiatief als het Stadsdorp kan zijn en omgekeerd wat het Stadsdorp hierin voor haar leden kan betekenen.

Zaak om ons actief voor te bereiden op wat komen gaat!

Hierbij lijkt het ons goed om te beginnen bij onszelf.

Wat zijn onze ideeën als het om nabuurschap gaat?

Wat zijn onze verwachtingen?

Wat zijn onze mogelijkheden?

Zijn er grenzen en zo ja, hoe hanteren we die?

Inleiding

Nico doet een beroep op onze mentale lenigheid en stelt voor om in plaats van 'zorg' het begrip 'bekommernis' te gebruiken of anders 'nabuurschap'. Het begrip 'zorg' verbinden we direct met zorginstellingen, verzorgenden, enz.

Hij vertelt kort over de verontrustende veranderingen in de zorg, die vanaf januari 2015 op ons af komen.

(NB Begin 2015 wordt een vervolg op deze avond georganiseerd, waarop uitgebreide informatie wordt uitgewisseld over deze veranderingen en de mogelijke gevolgen.)

Vanavond keren we het perspectief om. In plaats van "Welke ontwikkelingen komen er op ons af en wat vraagt dat van ons?" stellen we als eerste: "Wat willen we zelf? Hoe zien wij onze mogelijkheden en grenzen als het gaat om bekommernis met elkaar?"

Nederland kent momenteel ruim honderd geregistreerde burgerinitiatieven op het gebied van zorg. Gaandeweg wordt duidelijk dat vrijwilligers een grens trekken bij 'lichaamsgebonden

zorg'. Ook de staatssecretaris heeft toegezegd dat van niet-professionals (familieleden, mantelzorgers en andere vrijwillige hulpverleners) niet verwacht zal worden, dat zij zorg of ondersteuning bieden, waarbij lichamelijk contact is vereist. Ondanks die groeiende overeenstemming zijn er nog heel wat kwesties over die een nadere discussie vragen. Nico legt de aanwezigen drie vragen voor, waarover in enkele discussiegroepen wordt gediscussieerd:

- 1 Wat versta ik persoonlijk onder 'lichaamsgebonden zorg'?
- 2 Is 'lichaamsgebonden zorg' voor mij altijd de grens?
- 3 Zijn er andere grenzen denkbaar?

In de discussie nemen we als uitgangspunt het perspectief van degene die zich bekommert om een ander.

Enkele opmerkingen vooraf aan de discussie:

- Dit soort discussies gaat altijd over de vraag: "Wat vragen wij van mantelzorgers?" De eerste vraag, die we ons zouden moeten stellen, is: "Wat wil degene om wie je je bekommert zelf wel en wat niet?" Realiseer je welke relatie je samen hebt (partners, vrienden....). Je bent niet de verpleger!
- Het is belangrijk om vooraf goed te bedenken wat je wel en niet wilt doen. Realiseer je je voldoende wat je aangaat? Hierbij zouden we elkaar in het Stadsdorp kunnen steunen.

Discussie

De discussie over deze drie vragen heeft een aantal zaken opgeleverd, die deels een verdere discussie behoeven.

1 Wat versta ik persoonlijk onder 'lichaamsgebonden zorg'?

Wassen / verschonen bij incontinentie / haarverzorging / steunkousen helpen aantrekken / helpen bij toiletgang / enz.

Er wordt onderscheid gemaakt in het meer intieme deel van persoonlijke zorg: hulp bij eten, in en uit bed gaan, begeleiden op straat, enz. zijn vormen van persoonlijke zorg die vrijwel iedereen wel wil geven; hulp bij lichaamsverzorging, gebitsverzorging, enz. is meer intiem en hier ligt in principe voor iedereen een grens.

Lichaamsgebonden zorg bij zieken is altijd een taak voor professionals.

Wanneer we over 'zorg' praten hebben we het gelijktijdig over 'welzijn'.

2 Is 'lichaamsgebonden zorg' voor mij altijd de grens?

Het is heel persoonlijk waar je de grens legt. Sommigen hebben bijvoorbeeld op dit moment geen zin in zorg-activiteiten, anderen wel. "Nee" zeggen moet mogelijk zijn. Belangrijk is dat wij onderling respecteren wat een andere Stadsdorper wel en niet wil doen. Er is geen norm dat iedereen hetzelfde hoort te doen.

Voor sommigen is het vanzelfsprekend om in noodsituaties lichaamsgebonden zorg te verlenen.

Een punt van verschil was dat voor sommigen zorg voor familie of vriendinnen juist te dichtbij is. Iemand vond het bijvoorbeeld lastig haar moeder te wassen, want dat veranderde de relatie. Ze zou in dat geval wel helpen bij het zoeken naar hulp, maar het niet zelf doen. Voor anderen is hulp aan degenen die dichtbij staan juist makkelijker.

Een punt is ook of er andere (professionele) hulp voorhanden is. Iemand heeft als voorbeeld dat haar moeder alleen door de week hulp had met wassen en aankleden en dat zij het in het weekend deed.

Belangrijk is ook of er tijdelijk of permanent hulp nodig is. Iemand een paar weken helpen met lichaamsgebonden zaken is voor sommigen geen probleem, terwijl permanente zorg, bijvoorbeeld i.v.m. ouderdom, wel een probleem zou zijn.

3 Zijn er andere grenzen denkbaar?

Waar een grens ligt wordt voor een belangrijk deel bepaald door de betrokkenen zelf: de vraag en de mogelijkheden, houding, betrokkenheid, aandacht, motivatie, kwetsbaar durven zijn), relatie met de ander, situatie, cultuur, religie, sekse, ras.

Sekse speelt een rol; lichaamsgebonden zorg bij 'de andere sekse' is een punt.

De hoeveelheid tijd, die de hulp vraagt. Hoeveel tijd per week? En is het tijdelijk of permanent?

Voor veel Stadsdorpers is een zekere vrijblijvendheid van belang; geen vaste verplichtingen. Je moet langere tijd weg kunnen gaan als je dat wilt. Daarom is het belangrijk nieuwe vormen van onderlinge hulp te vinden, die daarbij passen.

Veiligheid: is de hulp veilig als ze door een niet-professional wordt gegeven?

Dit geldt zowel voor degene die geholpen wordt als voor degene die zorg verleent (denk aan fysieke veiligheid, overbelasting)

Beschikt degene die helpt over de benodigde vaardigheden?

Geen medicatie geven!

Samenwerking met professionals kan een voorwaarde zijn.

Soms is nabijheid een grens. Sommigen vinden het lastig om iets voor directe burens te doen, omdat je dan meer geclaimd zou kunnen worden.

Vertrouwdheid is een belangrijke voorwaarde, maar dan kun je soms makkelijker over je grenzen gaan.

Bij 'vertrouwdheid' speelt een paradox. Als je een vertrouwensrelatie met iemand aangaat, kan je gaandeweg steeds meer gaan doen. Dan kan het echter ook teveel worden; te grote afhankelijkheid en te hoge verwachtingen, die niet makkelijk zijn terug te draaien.

Vraag & Aanbod geeft op de website aan dat het in het Stadsdorp om hand- en spandiensten gaat en niet om professionele zorg. Ook wordt als tip gegeven geen geldzaken te doen voor andere Stadsdorpers. Daarvoor wordt verwezen naar de geldservice van Buurtdiensten De Pijp van Combiwel.

'Er alleen voor staan' in een situatie, waar men de geboden ondersteuning continu nodig heeft, is een grens. Er moet vervanging mogelijk zijn als je bv. wekelijks boodschappen voor iemand doet.

Bij kwetsbare situaties is het belangrijk dat de hulp door meerdere mensen wordt gegeven. Daarbij kan het ook om professionals gaan.

Er spelen ook persoonlijke voorkeuren en affiniteiten. Met de een klikt het nu eenmaal beter dan met de ander. Van professionals mag daarentegen wel worden verwacht dat zij iedereen kunnen helpen.

Lidmaatschap is ook een grens. Lidmaatschap is onder meer een waarborg dat iemand bekend is in het Stadsdorp.

Grenzen hangen ook samen met hoe de verschillende leden het Stadsdorp zien. Op dat punt zijn er ook verschillen. Sommigen van ons voelen ook een bepaalde verantwoordelijkheid voor mensen die eenzaam zijn en die niet zelf het initiatief nemen om lid te worden van het Stadsdorp. Vraag & Aanbod heeft af en toe contact met Buurtzorg over onze mogelijkheden voor zulke cliënten van Buurtzorg. Lid worden is dan wel een voorwaarde.

Het Stadsdorp zou niet een plek moeten worden waar mensen lid van worden omdat zij 'behoefstig' worden. We zijn geen vrijwilligerspool, maar vooral buurtgenoten die een onderlinge relatie ontwikkelen en van daaruit iets voor elkaar willen doen. De vraag is wel of we helemaal kunnen voorkomen dat mensen op die gronden lid worden. In zekere zin speelt een (toekomstige) behoefte aan burenhulp bij iedereen, maar daarbij is het principe van wederkerigheid belangrijk.

Claimgedrag is een grens. Iemand kan niet zeggen: "ik ben lid, dus zorg maar dat er iemand komt. Daar heb ik recht op ...". Dergelijke eisen kunnen niet worden gesteld. Wij geven geen garantie dat je hulp krijgt.

Afhankelijkheid moet worden vermeden; dat moet cliënt ook begrijpen.

In kwetsbare situaties moet goede zorg aanwezig zijn en wij doen de dingen erom heen; onze hulp is aanvullend.

Signaleren kan een belangrijke rol zijn.

Terugkoppelen, stoom afblazen....kan nodig zijn.

- Hoe doen we dat (denk om privacy!) en bij wie?

Conclusies en afspraken

Nico benoemt een aantal punten die hij in alle discussiegroepen terughoorde:

- Er zijn grenzen, maar die kunnen verschillen: o.a. sekse/nabijheid/cultuur
- Voor professionals gelden andere grenzen dan voor ons
- Overheid kan misbruik maken van 'eigen kracht', bijv. door lidmaatschap Stadsdorp te eisen
- Wij vullen aan op professionele zorg
- Respect tonen voor wie geen zorg wil
- Nood breekt wet (bij grenzen), maar ook dat geldt niet voor iedereen..
- Aandacht voor de ander is de sleutel..
- Onderlinge vertrouwdheid kan ook grenzen laten schuiven..

Als een situatie sluipenderwijs steeds intensiever wordt, wie is dan de aangewezen zorgverlener?

- Mantelzorg
- Professionals
- Vrijwilligers
- Stadsdorpers vullen waar gewenst en mogelijk aan

Stadsdorpers zijn veelal vitaal en hebben een druk bezet programma. Zij willen best helpen maar met een zekere vrijblijvendheid.

Dit vraagt een andere organisatie, bijv. hulp van een groepje i.p.v. van een individu.

Wekelijkse boodschappen noodzaak? Zorg voor een back-up!

Denk bij het zorg verlenen ook aan de eigen gezondheid. Voorbeeld: professionals leren verantwoord tillen en eventuele hulpmiddelen te gebruiken; wij niet!

Indien klachten over de zorg:

Professionals kennen formele klachtenregeling; vrijwilligers niet.

Vraag & Aanbod is voor zowel hulpvragers als hulpaanbieders wel een kanaal bij eventuele problemen.

Hoe zit het met aansprakelijkheid wanneer je als Stadsdorper schade veroorzaakt?
Afspraak: dit wordt nader uitgezocht en bekend gemaakt.

In het Stadsdorp gaat het primair om aandacht voor elkaar en om sociale cohesie.

Wat moet/kan Stadsdorp De Pijp met wat vanavond besproken is?

- Eigen visie, doelen en grenzen als Stadsdorp duidelijk verwoorden, communiceren en regelmatig toetsen, ijken.
- Gewaarschuwd wordt voor het inrichten van ons Stadsdorp als een semi-professionele (zorg-)organisatie. Situaties die specifieke vaardigheden vragen, zo kwetsbaar zijn dat continuïteit een voorwaarde is, enz. overstijgen de mogelijkheden van ons Stadsdorp. Helpen, zorg geven, enz. betekent niet alles willen/kunnen oplossen, maar aandacht geven, meeleven, samen naar oplossingen zoeken.
- Zoeken naar nieuwe vormen van nabuurschap.
Voorbeeld: als collectief zorgen voor back-up waar nodig bij kwetsbare situaties.
- Ervaringen uitwisselen, leren van elkaar, elkaar steunen
- In gesprek blijven over dit onderwerp, bijvoorbeeld ook over grenzen.

Atie Engel bedankt Nico de Boer namens alle aanwezigen hartelijk voor zijn inspirerende bijdrage aan de avond.

Zij kondigt aan dat diverse aspecten van het onderwerp van vanavond regelmatig terug zullen komen op de thema-avonden. Wie hieraan een bijdrage wil leveren is van harte welkom en kan zich melden via het secretariaat.